

KOMPETENCE PRO PLANETU

Kompetence byly rozvíjeny v rámci mezinárodního konsorcia v projektu „Eco-Active for Planet“

Podpora Evropské komise při tvorbě této publikace nepředstavuje souhlas s obsahem, který odráží pouze názory autorů, a Komise nemůže být zodpovědná za jakékoliv využití informací obsažených v této publikaci.

Úvod k ekologickým kompetencím

Na následujících stránkách naleznete popis ekologických kompetencí vypracovaný organizacemi, které jsou zapojené do projektu „Eco-Active For The Planet“. Během práce v nadnárodním týmu se nám podařilo připravit souhrn kompetencí s ohledem na kulturní a socioekonomické rozdíly a jejich dopad na rozvoj ekologických kompetencí napříč evropskými národy.

Jak uvidíte na dalších stránkách, kompetence jsou vizuálně seskupeny do tvaru vějíře. Dále jsou rozděleny do dvou úrovní:

Základní úroveň

– pro jedince, kteří chtějí ve svém každodenním životě dělat ekologičtější rozhodnutí. Věříme, že systematická změna začíná doma.

Odborná úroveň

– pro jedince, kteří chtějí pracovat na změně postojů a prosazování ekologických hodnot. Jedná se také o úroveň kompetencí aktivistů a profesionálů, kteří pracují se skupinami na systematictější úrovni.

Kompetence na každé úrovni jsou rozděleny do tří typů:

znalosti, **dovednosti** a **postoje**, a také podle oblasti dopadu:

Kompetence k individuálním, každodenním změnám

Kompetence ke vzájemnému propojení v rámci komunity

Kompetence k obecným pravidlům, předpisům a strategiím

Všechny kompetence jsou pak vzájemně rozděleny podle typu a kategorie (např. znalosti potřebné k řešení vzájemného propojení mezi komunitami nebo dovednosti potřebné k řešení pravidel, předpisů a politik). Pro každý soubor kompetencí jsou poskytnuty vzorové příklady.

Základem všech ekologických kompetencí jsou hodnoty. Příslušné hodnoty byly přidány do horní části každé sady kompetencí.

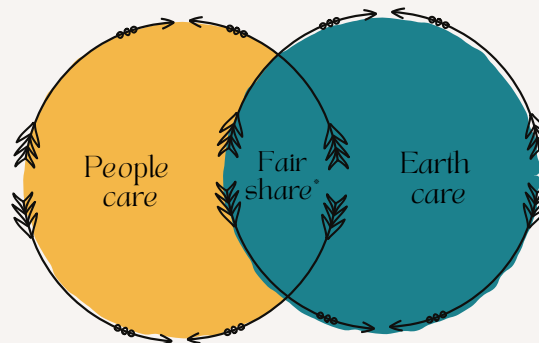
Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Zásadní etické hodnoty ekologických kompetencí pro zdraví planety

Občanský aktivismus pro správnou změnu směrem ke zdraví planety začíná etickými volbami všech rozměrů našeho života. I když jsou občané povzbuzováni rámcem ekologických kompetencí ke zlepšování svých znalostí, dovedností a postojů, budou to nevyhnutelně školitelé, kteří mají lepší přehled o složitosti vzájemných vazeb mezi sociálními, ekonomickými a environmentálními problémy. Školitelé jsou také ti, kteří vedou svým příkladem ostatní k pozitivním změnám ve světě.

Kompetence zde uvedené se vztahují ke třem elementárním etickým hodnotám, které jsou nastíněny v zásadách permakultury, ale lze je v podstatě nalézt v širším obraze duchovních a filozofických tradic po celém světě.

* Fair share - stanovení limitů spotřeby, reprodukce a přerozdělování přebytku

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

EKOLOGICKÉ KOMPETENCE PRO ZDRAVÍ PLANETY

ZNALOSTI

ODBORNÉ

ODBORNÉ ZNALOSTI V
OBLASTI EKOLOGICKÝCH ZMĚN

ANALÝZA PRODUKCE
ŽIVOTNÍHO CYKLU

ENVIRONMENTÁLNÍ
STRATEGIE A POVĚDOMÍ O
"GREENWASHINGU"

ZÁKLADNÍ

POVĚDOMÍ O MÍSTNÍCH
PŘEDPÍSECH

EKOLOGICKÉ NÁSLEDKY
NAŠICH ROZHODNUTÍ

MALÉ ZMĚNY

ZNALOSTI K INDIVIDUÁLNÍM ZMĚNÁM

ZÁSADNÍ HODNOTY: UDRŽITELNOST, SEBEUVĚDOMĚNÍ, KREATIVITA

Malé změny

základní úroveň

odborná úroveň

Odborné znalosti v oblasti ekologických změn

Znalosti vycházející z každodenních "malých" změn, které vedou k větší ochraně životního prostředí

- Mít povědomí o iniciativách a změnách, které můžete zahrnout do svého každodenního života ve vaší domácnosti, jako je používání menšího množství plastů či vůbec žádných, konzumace sezónních, místních či bio potravin, zavedení některých postupů ne-produkce odpadu (zero waste) atd.
- Být informovaný o vědomé konzumaci potravin s ohledem na jejich vliv na zdraví a životní prostředí.

Definice

Znalosti založené na vědeckých poznatcích o řešení ekologických otázek, které mohou být implementovány jednotlivci a na mikro a makro úrovni

Příklady

- Sledovat aktuální vědecké poznatky o tom, jak mohou změny životního stylu zmírnit nepříznivé dopady na životní prostředí a jaké alternativy běžného chování jsou nejúčinnější.
- Organizovat školení nebo workshopy o tom, jak rozvíjet ekologické návyky doma i v každodenním životě, sdílení tipů a zkušeností.
- Informovat se o ekonomickém pozadí distribuce energie na mikro a makro úrovni. Porozumět důsledkům dopadů na životní prostředí a ekonomiku.
- Získat znalosti o udržitelné a ekologické produkci potravin. Uvědomit si, jaká každodenní rozhodnutí lze učinit pro zaměření na ekologičtější řešení (např. upřednostňování místních potravin).
- Podporovat zdravou výživu (maso, cukr a tuk jsou rizika na všech úrovních). Uvědomit si, že zdravá strava snižuje ekologickou stopu spotřeby potravin na celém světě.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

ZNALOSTI KE VZÁJEMNÉMU PROPOJENÍ KOMUNIT

ZÁSADNÍ HODNOTY: ZODPOVĚDNOST, INTEGRITA, KOMPLEXNOST

Ekologické následky našich rozhodnutí

základní úroveň

odborná úroveň

Analýza produkce životního cyklu

Povědomí o ekologických dopadech každodenní lidské činnosti

Definice

Povědomí o lokálních, globálních, pozitivních, negativních ekologických dopadech lidské činnosti

Příklady

- Pochopit principy ekologické stopy a toho, jak je formována činnostmi každodenního života. Být schopen určit vlastní stopu a jednat tak, aby byla snížena.
- Činit rozhodnutí šetrná k životnímu prostředí v každodenní spotřebě. Umět rozpoznat ekologické značky.
- Být si vědom toho, jak každodenní činnosti ovlivňují životní prostředí - pozitivním i negativním způsobem. Vědět, jaké změny životního stylu mohou zmírnit nepříznivé dopady na životní prostředí a jaké alternativy běžného chování jsou nejúčinnější.
- Pochopit principy oběhového hospodářství, zejména prevenci vzniku odpadů. Zaměřit se na potenciál výroby/nákupu výrobků nebo služeb s nejlepšími možnostmi opětovného využití a recyklace. Uchopit koncept opětovného použití jako nástroj pro podporu komunity.

- Zviditelnit vzájemnou sociální a ekologickou propojenost a brát efektivněji v úvahu biologickou rozmanitost a ekosystémy v rámci udržitelného rozvoje.
- Znat aktuální vědecká data a povědomí o diskusích současných odborníků o tom, jak lidské aktivity ovlivňují (pozitivně i negativně) životní prostředí.
- Mít povědomí o životním cyklu produktu - výroba, přeprava, opětovné použití. Získat znalosti o takzvaných zelených materiálech a být schopen činit informovaná rozhodnutí.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

ZNALOSTI OBECNÝCH PRAVIDEL, PŘEDPISŮ A STRATEGIÍ

ZÁSADNÍ HODNOTY: ZAPOJENÍ, SOLIDARITA, UDRŽITELNOST

Povědomí o místních předpisech

základní úroveň

odborná úroveň

Environmentální strategie a povědomí o "greenwashingu"

Povědomí o ekologických problémech a předpisech na místní úrovni

Definice

Povědomí o ekologických problémech a předpisech na mezinárodní úrovni

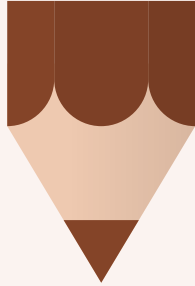
- Mít přehled o místních debatách v rámci environmentálních témat, jako jsou například odpady, voda, energetické strategie.
- Sledovat oznámení místních a národních sdělovacích prostředků a úřadů, diskutovat v rámci komunity.
- Sledovat (a pokud možno účastnit se) místních „eko – aktivních“ iniciativ v místě bydliště.

Příklady

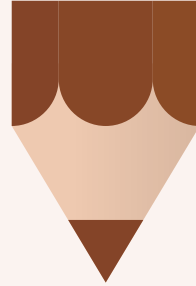
- Sledovat obecné politické debaty a důležité události (významné volby/hlasování/setkání) a porozumět procesům rozhodování a přístupu hlavních aktérů.
- Sledovat politické diskuse a vývoj legislativy týkající se environmentálních strategií, ale také zemědělství, postupů ve využívání půdy, energetické politiky, politiky snižování množství odpadu, dopravní a obchodní politiky atd. To vše podpořit čtením článků, nasloucháním odborníkům a neustálou snahou dozvědět se více.
- Požadovat vysvětlení a doklad ekologické hodnoty výrobku. V případě pochybností je možné v mnoha zemích kontaktovat spotřebitelskou agenturu pro spolehlivé informace.
- Umět rozpoznat znaky greenwashingu (a dalších ekologicky nečestných praktik) a sdílet informace například pomocí dobrovolnické činnosti, influencerství nebo klimatického aktivismu.

DOVEDNOSTI

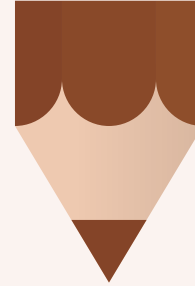
ODBORNÉ

SNÍŽIT PRODUKCI
ODPADU/
UPCYKLACE

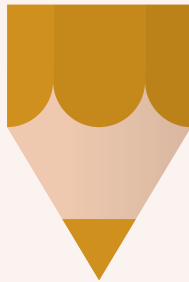

POMÁHAT
OSTATNÍM MĚNIT
NÁVYKY

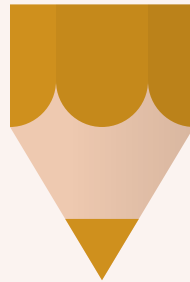

ÚČASTNIT SE
POLITICKÝCH
PROCESŮ

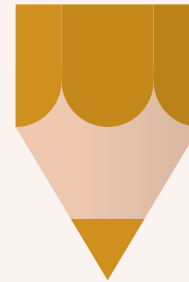
ZÁKLADNÍ

PRODUKOVAT
MÉNĚ ODPADU

ČINIT VĚDOMÁ
EKOLOGICKÁ
ROZHODNUTÍ

ÚČASTNIT SE
OBČANSKÝCH
AKTIVIT

DOVEDNOSTI K INDIVIDUÁLNÍM ZMĚNÁM

HLAVNÍ HODNOTY: OHLEDUPLNOST, SEBEUVĚDOMĚNÍ, KREATIVITA

Produkovat méně odpadu

základní úroveň

odborná úroveň

Snížit produkci odpadu/ upcyklace

Schopnost produkovat méně odpadu a recyklovat

Definice

Povědomí o životním cyklu produktu, schopnost snížit spotřebu

Příklady

- Uvědomit si důležitost třídění odpadu. Orientovat se v běžných recyklačních symbolech a správně třídit odpad.
- Snižovat spotřebu používáním produktů a služeb šetrnějších k životnímu prostředí. Vyhýbat se plýtvání používáním optimálního množství materiálů, potravin atd.
- Být schopen naplánovat přiměřené množství a kvalitu potravin pro běžné každodenní vaření, včetně rozhodnutí o regionálních/globálních produktech, komunitní/daňové produkci a dopadech produkce potravin na životní prostředí a klima atd.

- Porozumět životnímu cyklu produktu – výroba, přeprava, opětovné použití. Rozpoznat takzvané "zelené" materiály a být schopen činit informovaná rozhodnutí.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

DOVEDNOSTI KE VZÁJEMNÉMU PROPOJENÍ KOMUNIT

HLAVNÍ HODNOTY: ZAPOJENÍ, SPOLUPRÁCE, PÉČE

Činit vědomá ekologická rozhodnutí

základní úroveň

Schopnost kriticky myslet a činit ekologická rozhodnutí v každodenním životě

Definice

Příklady

- Být schopen si vybrat lepší možnosti s menšími nepříznivými dopady na životní prostředí, které jsou optimální při posuzování „nákladů“ běžné spotřeby a zároveň při posuzování přínosů pro životní prostředí.
- Mít povědomí o tom, jak marketing často propaguje příliš pozitivní obraz podnikání. Umět rozpoznat oficiální, spolehlivé eko symboly a být schopen rozpoznat produkty skutečně šetrné k životnímu prostředí.

odborná úroveň

Pomáhat ostatním měnit návyky

Zvyšovat povědomí a vzdělávání místní komunity o ekologickém životním stylu

- Být schopen naplánovat a realizovat adekvátní vzdělávací směr pro konkrétní cílovou skupinu zaměřený na rozvoj konkrétních prvků ekologického životního stylu.
- Aktivně podporovat myšlení, které neschvaluje materialismus.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

DOVEDNOSTI K OBECNÝM PRAVIDLŮM, PŘEDPISŮM A STRATEGIÍM

HLAVNÍ HODNOTY: POVĚDOMÍ, RESPEKT, AKCE

Účastnit se občanských aktivit

základní úroveň

odborná úroveň

Účastnit se politických procesů

Účast na společensko-politických procesech souvisejících s ekologií v místě bydliště

Definice

Účast na společensko-politických procesech souvisejících s ekologií na místní a regionální úrovni

Příklady

- Účastnit se místních demokratických procesů (hlasovat při volbách, hlasovat o participativním rozpočtu atd.)
- Prověřovat kandidáty na základě programu a jeho dopadu na životní prostředí. Činit informovaná rozhodnutí.

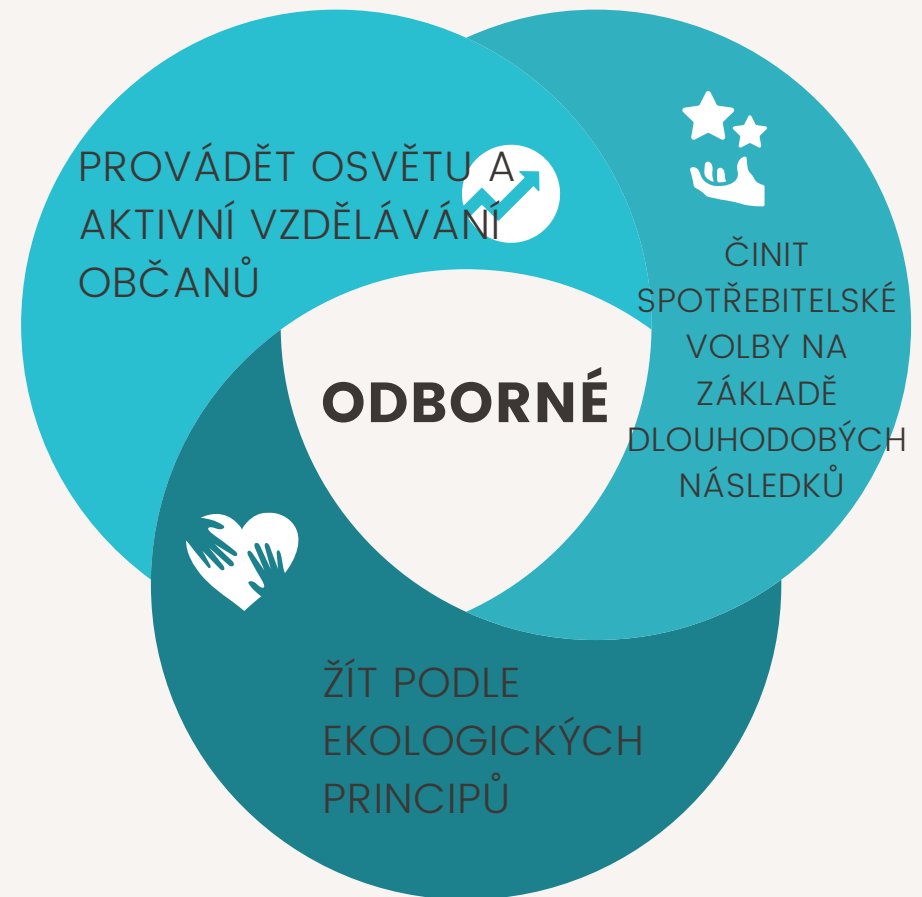
- Účastnit se nebo organizovat kampaně za změnu místních nebo regionálních politik.
- Kontaktovat osoby s rozhodovací pravomocí, být dostatečně "hlasitý" a aktivní na sociálních sítích i v komunitě.
- Zvážit občanskou neposlušnost v nutných případech.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

POSTOJE

POSTOJE K INDIVIDUÁLNÍM ZMĚNÁM

HLAVNÍ HODNOTY: LÁSKA K PŘÍRODĚ, UDRŽITELNOST, KREATIVITA

Být připravený sdílet a směřovat

základní úroveň

odborná úroveň

Žít podle ekologických principů

Schopnost žít podle některých zásad ekologického životního stylu

Definice

Schopnost vést ekologicky příznivý životní styl

Příklady

- Trávit volný čas v přírodě s ostatními, abychom podpořili alternativní a příznivý životní styl. Zapojit děti do takových aktivit, které jim pomáhají porozumět tomu, že bohatství se nenachází v materiálních věcech, ale ve vztazích v rodině i komunitě.
- Přijmout sdílení a směřování jako jeden z hlavních principů komunitního života.
- Zmírňovat dopad na životní prostředí tím, že omezíme používání produktů a služeb.

- Trávit co nejvíce času v přírodě během pracovní doby – upřednostňovat workshopy v terénu, exkurze a další aktivity před prezentacemi přírodních principů v budovách, zejména ve městech.
- Chovat se ohleduplně k životnímu prostředí brát jako jako zásadu veškerého chování a všech rozhodnutí.
- Mít povědomí o přírodních (eko)systémech a ekologických principech.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

POSTOJE KE VZÁJEMNÉMU PROPOJENÍ KOMUNIT

HLAVNÍ HODNOTY: ZODPOVĚDNOST, MOTIVACE, SPOLUPRÁCE

Naše role a odpovědnost jednat

základní úroveň

odborná úroveň

Volby spotřebitele na základě dlouhodobých následků

Mít povědomí o vlastní negativním vlivu na životní prostředí a snažit se jej aktivně snižovat

Definice

Mít povědomí o dlouhodobých dopadech rozhodnutí společnosti a schopnost navrhnout změny ve strategiích ke snížení dopadu na planetu

Příklady

- Porozumět širšímu obrazu environmentální a klimatické nouze a jejího dopadu na společnosti po celém světě. Uznat vlastní roli a odpovědnost jednat.
- Uvědomovat si, že i něco tak banálního, jako je nákup levných džínů, má mnohem větší dopad na životní prostředí, než by se dalo předpokládat.
- Snažit se přijmout minimalistický způsob myšlení. Soustředit se na správnost rozhodnutí, nerozhodovat se rychle a neuváženě.
- Snížit spotřebu a používat produkty a služby šetrněji k životnímu prostředí. Předcházet produkci a snižovat množství odpadu použitím optimálního množství materiálů, potravin atd.

- Využít celkový obraz k zaměření se na dlouhodobé cíle: jakých změn je třeba, aby se zvrátily současné trendy? Když se politici zaměřují na drobná opatření, která se nyní realizují, je třeba si uvědomit, která opatření jsou důležitější a dlouhodobější k řešení dané výzvy.
- Upozorňovat na volbu spotřebitele ve vztahu s dlouhodobým vlivem na životní prostředí.
- Pochopit důležitost dlouhodobého dopadu role školitele nebo aktivisty. Autorita a odpovědnost jdou ruku v ruce.
- Plánovat a organizovat vzdělávací aktivity týkající se kvalitních životních podmínek a ekologických řešení. Upřednostňovat a hájit lidské vztahy namísto peněžních vztahů.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

POSTOJE K OBECNÝM PRAVIDLŮM, PŘEDPISŮM A STRATEGIÍM

HLAVNÍ HODNOTY: POTŘEBA SOCIÁLNÍ SPRÁVEDLNOSTI,
OHLEDUPLNOST, DŮVĚRA

Respekt k ekologickým pravidlům

základní úroveň

odborná úroveň

Osvěta a aktivní vzdělávání občanů

Respektování enviromentálních
zásad

Definice

Aktivní účast v rámci legislativních
procesů

Příklady

- Respektovat již zavedená pravidla a vybízet k tomu i ostatní.
- Hlasovat pro politiky a kandidáty, kteří jednají ve prospěch životního prostředí.

- Účastnit se shromáždění a konzultačních procesů organizovaných na místní, národní nebo dokonce mezinárodní úrovni.
- Bojovat za své postoje – jednotlivě nebo prostřednictvím skupiny.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

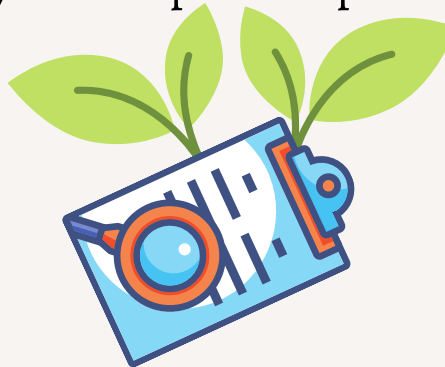
Jak vyhodnotit a diagnostikovat ekologické kompetence

Vyhodnocení lze provést pomocí otázek souvisejících s kompetencemi uvedenými dříve.

Otázky můžete použít jako autodiagnostický nástroj pro posouzení vlastní úrovně ekologických kompetencí. Lze je chápat jako ukazatele nebo kontrolní seznam, který vám pomůže identifikovat oblasti, kde jsou vaše kompetence silné, a stejně tak oblasti, kde vaše kompetence potřebují zdokonalit.

Tyto otázky mohou být uplatněny i jako základ pro předběžný test, který bude vyplněn účastníky vašeho školení, workshopu či vzdělávacích aktivit. Pokud takový test nelze provést, můžete použít některou z diagnostických aktivit, které mohou také sloužit jako „warm-up“ aktivity pro skupinovou práci. Školitelé využijí těchto aktivit k vyhodnocení úrovně ekologických kompetencí přímo na místě.

Sebehodnocení ekologických kompetencí

INDIVIDUÁLNÍ ZMĚNY

Do jaké míry máte přehled o ekologických řešeních, která mohou jednotlivci implementovat do každodenního života? Jsou vaše znalosti vědecky podložené?

Jak lze omezit množství odpadu, který produkuje? Jste schopni toto množství aktivně snižovat např. přijetím pravidla „5Z“ (zamítnout, zredukovat, znovupoužit, zrecyklovat, zkompostovat)?

Zabýváte se ve svých každodenních činnostech přírodou a ekologií? Je ekologie vaší prioritou?

VZÁJEMNÉ PROPOJENÍ KOMUNIT

Dokážete vnímat lokální i globální vliv jednotlivců na životní prostředí? Jaké vzájemné závislosti rozpoznáváte?

Zdokonalujete neustále své návyky tak, aby byly ekologičtější? Pomáháte ostatním v adaptaci na ekologičtější životní styl?

Při každodenním rozhodování berete v úvahu dlouhodobé dopady na ekologii a životní prostředí? Prosazujete aktivně ekologicky šetrné změny?

PRAVIDLA, PŘEDPISY A STRATEGIE

Jste si vědomi ekologických předpisů a strategií, které ovlivňují lidi na místní i národní úrovni? Rozumíte záměru těchto nařízení?

Účastníte se kampaní zaměřených na zavádění ekologičtějších strategií a předpisů? Jsou tyto kampaně lokální nebo s rozsáhlejším dopadem?

Dodržujete a respektujete ekologická pravidla a zásady? Účastníte se legislativních procesů v rámci ekologie?

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Vyhodnocení kompetencí ve skupině

STRUKTURA

Účastníci a čas	10-100 lidí, 10-50 minut
Cíl	Uvědomit si a prodiskutovat úrovně eko-kompetencí v rámci jednotlivců i celé skupiny
Další materiály	Mikrofon a reproduktory (pro větší skupinu)
Příprava	Příprava otázek
Instrukce	<p>Uveďte a vysvětlete "stupnici" v místnosti – jedna strana místnosti znamená „naprosto souhlasím“, opačný konec znamená „naprosto nesouhlasím“. Zavěste karty s nápisem "SOUHLASÍM/NESOUHLASÍM" nebo "ANO/NE" na koncích "stupnice". Požádejte účastníky, aby se rozmístili na stupnici podle své odpovědi na otázku. Otázky musí postupně směřovat k hlubšímu „ponoru“ do zvoleného tématu.</p> <p>Zde je několik ukázkových otázek na téma greenwashingu:</p> <ul style="list-style-type: none">• Víte, co to je greenwashing (GW)?• Můžete uvést příklad GW?• Můžete vysvětlit a rozvést, proč je GW škodlivý?• Můžete uspořádat školení o GW?• Můžete napsat knihu o GW?
Hodnocení	Prodiskutujte celkovou představu (nastavení), která se formuje na základě odpovědí účastníků, a jak se toto nastavení postupně mění s každou otázkou. Ptejte se na myšlenky a emoce účastníků.
Tipy & poznámky	Toto cvičení můžete provést vždy na začátku a pak na konci školení, abyste mohli analyzovat změnu, ke které došlo, a celkový dopad procesu.

Vyhodnocení kompetencí ve skupině

CO TĚ NAPADNE?

Účastníci a čas	Zhruba 20 lidí, 10-30 minut
Cíl	Posoudit znalosti účastníků o daném tématu workshopu
Další materiály	Flipchart, psací potřeby, lepicí páska
Příprava	Není nutná
Instrukce	Uvedte workshop slovem nebo frází spojenou s tématem workshopu. Zapište to na flipchart nebo tabuli. Vyzvěte účastníky, aby se jednotlivě zamysleli nad tím, co pro ně toto slovo či slova znamenají. Pobídněte je, aby si své úvahy zapsali. Postupně prodiskutujte ve dvojicích, pak ve skupině po čtyřech, pak po osmi. Na závěr se skupiny vyjádří k čemu dospěly a facilitátor napíše klíčová slova na flipchart.
Hodnocení	Prodiskutujte myšlenky a emoce účastníků. Nakolik je jejich reflexe v souladu s tématem workshopu?
Tipy & poznámky	<p>Tato aktivita umožňuje školitelům rychle posoudit úroveň ekologických kompetencí skupiny. Navíc pomáhá školitelům přizpůsobit obsah, komunikační styl nebo vybrat metodu, která je pro danou skupinu nejvhodnější.</p> <p>Můžete také zvážit zahájení aktivity vlastními úvahami o vybraném tématu.</p>